

Handel med finansielle instrumenter hos OX Norge AS

Gjeldene fra 22.12.2009

MiFID – lovgivning for tryggere handel med finansielle instrumenter

Den 1. november 2007 trådte EU-direktivet "Markets in Financial Instruments Directive" (MiFID) i kraft i hele EØS-området. Formålet med direktivet er blant annet å bedre investorbeskyttelsen og etablere ett marked for finansielle tjenester i Europa.

MiFID, som regulerer verdipapirforetak, kredittinstitusjoner og markedene for finansielle instrumenter, er implementert gjennom ny verdipapirhandellov og børsløv.

Med finansielle instrumenter menes omsettelige verdipapirer som aksjer og obligasjoner, verdipapirfondsandeler, pengemarkedsinstrumenter og derivater.

De nye reglene i verdipapirhandelloven innebærer følgende for kundeforholdet:

Kundeklassifisering

OX Norge må klassifisere sine kunder som ikke-profesjonelle, profesjonelle og kvalifiserte motparter, etter nærmere bestemte kriterier. Grad av investorbeskyttelse med blant annet krav til informasjon og rådgivning, varierer med grad av profesjonalitet. Ikke-profesjonelle kunder har høyest beskyttelse og kvalifiserte motparter har lavest beskyttelse.

Rutiner for utførelse av kundeordre

OX Norge er pålagt å ha rutiner for å sikre kundene best mulig resultat ved formidling av ordre av finansielle instrumenter.

Innhenting av informasjon fra kundene

Det nye regelverket stiller formelle krav til at OX Norge innhenter informasjon om den enkelte kunde før OX Norge tilbyr sine tjenester. Avhengig av klassifisering må OX Norge innhente informasjon om kundens erfaring og kunnskap, finansiell informasjon, investeringsmål og risikoprofil.

Krav om informasjon til kundene

Avhengig av kundens klassifisering må OX Norge i tillegg til å gi informasjon om egne tjenester, informere kunden om finansielle instrumenter og foreslåtte investeringsstrategier, risiko ved handel med finansielle instrumenter, handelssystemer og markedsplasser foretaket benytter, samt omkostninger og gebyrer.

Egnethet- og hensiktsmessighetsvurdering

På grunnlag av informasjon som er innhentet om kunden, må OX Norge vurdere hvilke investeringstjenester og finansielle instrumenter som egner seg for kunden.

Avhengig av kundens kunnskap om og erfaring fra det aktuelle investeringsområdet, må OX Norge vurdere om den påtenkte investeringstjenesten eller det påtenkte investeringsproduktet er hensiktsmessig for kunden.

Identifisering av interessekonflikter

OX Norge må treffe alle rimelige tiltak og organisere virksomheten slik at risikoen for interessekonflikter begrenses til et minimum. Foretaket må opplyse om eventuelle interessekonflikter som likevel skulle oppstå.

Innhold

- Informasjon om OX Norge AS
- Alminnelige forretningsvilkår for handel med finansielle instrumenter
- Klassifisering av kunder
- Utførelse av kundeordre
- Klagebehandling
- Informasjon om finansielle instrumenter og risiko

INFORMASJON OM OX Norge AS

OX Norge AS ("OX") er et verdipapirforetak som tilbyr investeringsrådgivning, samt mottak og formidling av finansielle produkter.

OX Norge AS

Organisasjonsnummer: 994 084 976
Forretningsadresse: Hetlandsgaten 9, 4340 Bryne
Telefonnummer: 906 17 691

Postadresse: Postboks 333, 4349 Bryne
E-post: post@oxnorge.no

OX er underlagt tilsyn av Finanstilsynet og er medlem av Verdipapirforetakenes sikringsfond.

OX har konsesjon til å tilby følgende tjenester:

Investerings tjenester

- Mottak og formidling av ordre på vegne av kunde i forbindelse med finansielle instrumenter
- Investeringsrådgivning

Foretaket forestår ikke økonomisk oppgjør.

Kunder

For å bli kunde hos OX må kunden ha fri kapital tilgjengelig for finansielle investeringer.

Investeringsrådgivning

Med mindre kunden gir OX en spesifikk instruks om kjøp/salg, utarbeider OX risikoprofil og forslag til strategisk allokering ved hjelp av bl.a. Morningstars PortfolioBuilder, i henhold til de vedlagte rutiner og vilkår. OX foretar en taktisk allokering (tildeling) basert på aktuell markedsvurdering og avtalt oppfølging. Deretter fremsetter OX et investeringsforslag for kunden. OX går igjennom forslaget med kunden og ber om aksept før utførelse av ordre/oppdrag.

For å unngå interessekonflikter mellom formuesforvalterne og kundene har OX et avlønningssystem overfor formuesforvalterne som er helt nøytralt i forhold til hvilke produkter som kundene velger.

Salg av finansielle instrumenter:

OX formidler finansielle instrumenter gjennom ulike leverandører etter kundens behov. Hovedproduktet er verdipapirfond.

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER

1 Innledning

Disse vilkårene er utarbeidet i samsvar med verdipapirhandelloven 29. juni 2007 nr 75 (vphl) og gjelder for OX Norges ("OX" eller "Foretaket") tilbud av finansielle instrumenter ("Forretningsvilkårene").

Forretningsvilkårene gjelder i tillegg til særskilte avtaler som inngås mellom OX og kunder klassifisert som ikke-profesjonelle og profesjonelle kunder.

OX er forpliktet til å følge regler for god forretningskikk, herunder etiske normer fastsatt av Norges Fondsmeglerforbund.

2 Tilbud av tjenester

OX har konsesjon for å tilby følgende tjenester:

- Mottak og formidling av ordre på vegne av kunde i forbindelse med finansielle instrumenter som definert i vphl § 2-2
- Investeringsrådgivning som definert i § 2-4 første ledd

OX forestår ikke økonomisk oppgjør.

3 Tilsynsmyndighet

OX er underlagt tilsyn av Finanstilsynet.

4 Kundeklassifisering

OX har i henhold til Verdipapirhandelloven plikt til å klassifisere sine kunder i kundekategorier som henholdsvis ikke-profesjonelle kunder, profesjonelle kunder eller kvalifiserte motparter. Dette skal skje i henhold til Rutine for klassifisering av kunder. OX skal informere sine kunder om hvilken kategori de er klassifisert i.

Kundeklassiferingen skal legges til grunn ved egnethetstest, hensiktsmessighetstest og ved en vurdering av "Beste Resultat" for kunden m.m.

5 OX Norges informasjon til kundene

Før avtaleinngåelse skal kunden gis informasjon om OX, foretakets tjenester og forretningsvilkår.

OX skal forut for ytelse av de enkelte investeringstjenester, i tillegg gi kunden informasjon om de aktuelle finansielle instrumenter og investeringsstrategier, oppbevaring av kundens finansielle instrumenter og midler, samt omkostninger og gebyrer m.v.

OX skal innen rimelig tid opplyse om vesentlige endringer i denne informasjonen. Meddelelsen om endringer skal gis skriftlig om den opprinnelig ble gitt skriftlig.

6 Avtaleinngåelse

Kunden inngår avtale med OX.

7 Kundens opplysningsplikt overfor OX Norge

OX har plikt til å innhente opplysninger om kunden for å vurdere om tjenesten eller det aktuelle finansielle instrumentet er egnet eller hensiktsmessig for kunden (egnethetstest og hensiktsmessighetstest jf vphl § 10-11 nr 5). Omfanget av disse testene avhenger av hvilken kategori kunden er klassifisert i. Se særskilt Rutine for klassifisering av kunder.

Kunden er innforstått med at informasjonen vil bli lagt til grunn for OX vurdering av om tjenesten eller det finansielle instrumentet/produktet er egnet eller hensiktsmessig for kunden.

Kunden forplikter seg til å overholde det til enhver tid gjeldende lovverk for handel med finansielle instrumenter hos OX. Kunden skal etter krav fra OX dokumentere eventuelle nødvendige tillatelser, fullmakter m.v.

Kunden skal til enhver tid gi OX en oppdatert oversikt over personer som kan inngi ordre eller akseptere handler på vegne av kunden, samt rammene for deres fullmakter. Handel eller aksept fra disse personene er bindende for kunden med mindre OX ikke var i god tro med hensyn til deres fullmakter.

8 Risiko

Kunden er innforstått med at investeringer i og handel med finansielle instrumenter er forbundet med risiko for tap, og at verdien avhenger av blant annet svingninger i finansmarkedene. OX vil gi kunden informasjon om risiko, men kunden må selv evaluere risikoen forbundet med det aktuelle instrument og marked.

Kunden bør avstå fra å foreta investeringer i og handel med finansielle instrumenter og andre beslektede instrumenter dersom kunden selv ikke er innforstått med risikoen. Kunden oppfordres til å søke råd hos OX og andre rådgivere og/eller selv innhente relevant informasjon i markedet før kunden tar investeringsbeslutningen.

Alle handler eller transaksjoner som kunden gjennomfører etter at det er innhentet råd fra OX skjer etter kundens eget skjønn og avgjørelse. OX garanterer ikke for noe bestemt utfall av en handel.

9 Investeringsrådgivning m.m.

På grunnlag av innhentet informasjon utarbeider OX en risikoprofil og forslag til strategisk allokering (fordeling) for kunden. Videre foretas en taktisk allokering (finjustering) basert på aktuell markedsvurdering og avtalt kundeoppfølging. Deretter fremsetter OX et investeringsforslag for kunden. OX går igjennom forslaget med kunden og ber om aksept for formidling av ordre/oppdrag.

10 Ordre og oppdrag

10.1 Mottak av ordre/oppdrag

Oppdrag om formidling av ordre fra kunden kan inngis muntlig, skriftlig eller elektronisk. Ordren er bindende for kunden når den er kommet frem til OX med mindre annet er særskilt avtalt.

OX forbeholder seg rett til å foreta lydopptak av alle samtaler med kunden. OX vil oppbevare dokumentasjonen på mottatte ordre eller indikasjoner på ordre i henhold til det til enhver tid gjeldende regelverk.

Lyddopptak med kunde vil kunne gjenfinnes ved søk blant annet på tidspunkt for samtalen, oppringt telefonnummer og navnet på formuesforvalter hos OX som mottok ordren. Kunden aksepterer at slik dokumentasjon vil kunne benyttes ved eventuelle reklamasjoner.

OX kan utlevere dokumentasjon på mottak av ordre til offentlig myndighet og andre som krever det i medhold av lov. I tillegg vil lyddopptak kunne bli utlevert til Norges Fondsmeglerforbunds Ethiske Råd.

OX utleverer ikke lydbåndopptak til kunder, men lydbåndopptak fra særskilte identifiserte samtaler vil kunne gjøres tilgjengelig for kunder i OX sine lokaler.

OX utfører ikke ordre eller oppdrag som OX antar vil kunne medføre brudd på offentligrettslig lovverk eller regler for den aktuelle markedsplass.

10.2 Instruks

OX legger finansielle og andre relevante opplysninger om kunden inn i OX sine systemer. Det lages deretter en elektronisk ordre, som skrives ut og signeres av kunden. Ordren vil bli gjort tilgjengelig for samarbeidende leverandør som plasserer ordren. OX sin formuesforvalter vil normalt kunne følge prosedyren elektronisk fra den blir registrert til den blir utført. Kunden handler på prisen for dagen etter den ble plassert.

Fondsbytter og/eller innløsning skjer etter samme prinsipper.

10.3 Beste Resultat ved utførelse av ordre

OX skal ved formidling av kundeordre gjennomføre alle rimelige tiltak for å oppnå et best mulig resultat for kundene i samsvar med Rutine for Beste Resultat ved utførelse av kundeordre.

10.4 Opphør og tilbakekall

Med mindre annet er avtalt, eller fremgår av de aktuelle ordretyper eller ordrespesifikasjoner, opphører ordre/oppdrag knyttet til handel med omsettelige verdipapirer på oppdragsdagen eller ved stenging av den aktuelle markedsplassen den dag ordren er lagt inn. For andre oppdrag avtales oppdragets varighet særskilt. Oppdragsdagen er den dag kundens ordre/oppdrag om kjøp eller salg av finansielle instrumenter er kommet frem til OX. For de tilfeller OX initierer en handel, anses oppdragsdag å være den dag OX tar kontakt med kunden og får aksept for formidling av oppdraget.

Oppdraget/ordren kan tilbakekalles inntil og i den grad den ikke er videreformidlet av OX.

10.5 Spesifikke instruksjoner

Dersom kunden har gitt spesifikke instruksjoner, skal ordre utføres i tråd med dette. Dette innebærer unntak fra OX sine plikter i henhold til ovenstående punkter. Kunden skal bekrefte spesifikke instruksjoner skriftlig og akseptere unntak fra OX sine plikter i forbindelse med investeringsrådgivning og formidling av ordre.

10.6 Aggregering av ordre

OX forbeholder seg rett til å kunne aggregere (legge sammen) kundens ordre med ordre fra andre kunder, personer eller foretak som er tilknyttet OX.

Ordre fra kunde som normalt handler for fremmed regning, dvs. for sin arbeidsgiver eller annen fysisk eller juridisk person, vil bli avvist dersom kunden ved inngivelse av ordren ikke klart angir hvem ordren foretas for regning av. OX forbeholder seg rett til å kreve fremvist fullmakt. Dersom kunden inngir ordre både for egen regning og for regning av sin arbeidsgiver eller annen fysisk juridisk person, vil OX prioritere den oppdragsgiverne representerer.

Handel med finansielle instrumenter på Oslo Børs er underlagt særskilte handelsregler, se www.oslobors.no og www.osloaxess.no.

For handler som gjennomføres på annen norsk eller utenlandsk markeds plass, gjelder de fastsatte handelsregler for den aktuelle markeds plassen.

11 Levering og betaling av finansielle instrumenter

Levering og betaling av finansielle instrumenter skjer direkte til/fra den aktuelle leverandør i henhold til dennes vilkår.

12 Rapportering av utførte tjenester

Når ordren er utført sender den aktuelle leverandøren en ordrebekreftelse/sluttseddel direkte til kundens portal hos OX.

13 Reklamasjon

Kunden skal straks etter mottak av ordrebekreftelse/sluttseddel kontrollere at den er korrekt. Så snart som mulig etter mottakelse og senest innen utgangen av neste børs-/bankdag, skal kunden gi melding til OX eller den aktuelle leverandør, dersom kunden vil gjøre gjeldende at ordrebekreftelsen/sluttseddelen er i strid med ordren, oppdraget eller den inngåtte handelen. Dersom kunden ikke reklamerer som her angitt, vil kunden kunne bli bundet av sluttsedelens innhold.

Dersom kunden mener at ordre er inngitt, uten at det i ettertid mottas en ordrebekreftelse/sluttseddel om dette, har også kunden en plikt til å melde fra til OX så snart som mulig.

Dersom betaling til kunden ikke er skjedd til den tid som er fastsatt i avtalen og kunden har levert de aktuelle finansielle instrumentene eller stilt disse til disposisjon for OX, må kunden straks han har konstatert eller burde konstatert at oppgjøret ikke er mottatt, kontakte OX eller den aktuelle leverandør og eventuelt erklære heving. Kunden kan bare heve avtalen dersom forsinkelsen er vesentlig.

Dersom kunden vil gjøre gjeldende at avtalen er ugyldig, må kunden reklamere til OX eller den aktuelle leverandør straks etter at kunden fikk kunnskap om eller burde ha fått kjennskap om de forhold som påberopes som grunnlag for ugyldigheten.

Muntlig reklamasjon skal straks bekreftes skriftlig.

Dersom kunden ikke har reklamert som angitt overfor, anses reklamasjonsretten som bortfalt.

14 Godtgjørelse

OX sin godtgjørelse med tillegg av eventuelle avgifter knyttet til handel og lignende, avtales individuelt.

OX forbeholder seg retten til å gjøre fradrag i kundens tilgodehavende for omkostninger, skatter, omsetningsavgifter og lignende. For de tilfeller der handel ikke kommer i stand, vil OX ikke kreve godtgjørelse med mindre annet er avtalt.

15 Forvaltning – kontoføring i VPS

OX vil, med mindre noe annet er skriftlig avtalt, ikke opptre som forvalter for kunder eller som kontofører i VPS.

16 Fullmektiger, forvaltere og oppgjørsagenter

Dersom kunden inngir ordre eller oppdrag som fullmektig, forvalter eller lignende for tredjemann, er kunden og den han opptrer på vegne av, bundet av Forretningsvilkårene. Kunden er solidarisk ansvarlig overfor OX for denne tredjemanns forpliktelser i det omfang forpliktelsene er et resultat av kundens ordre eller oppdrag.

Dersom kunden benytter forvalter, oppgjørsbank eller annen mellommann, skal det inngås særskilt avtale om det.

17 Interessekonflikter

OX vil søke å unngå interessekonflikter.

OX har plikt til å sikre at kundens interesser går foran OX sine interesser og foran interessene til personer med direkte eller indirekte kontroll i foretaket. Likeledes skal enkelte kunder ikke tilgodeses på bekostning av andre kunder.

Dersom OX har en særskilt interesse i et oppdrag/ordre ut over den alminnelige inntjening, for eksempel som følge av egne disposisjoner av et visst omfang i de finansielle instrumentene rådgivningen gjelder, skal kunden gis informasjon om det.

Særskilte taushetspliktsbestemmelser kan medføre at OX sine formuesforvaltere kan være forhindret fra å benytte eller ikke kjenne til informasjon som kan være relevant for kunden, selv om den forefinnes i OX. I enkelttilfeller vil formuesforvaltere i OX ikke ha anledning til å utøve rådgivning med hensyn til bestemte investeringer. OX har i slike tilfeller ikke anledning til å begrunne hvorfor det ikke kan gis råd eller utføre bestemte ordre.

18 Sikkerhetsstillelse

OX er medlem av Verdipapirforetakenes sikringsfond. Sikringsfondet gir dekning for krav som skyldes dets medlemmers manglende evne til å tilbakebetale penger eller levere tilbake finansielle instrumenter som oppbevares, administreres og forvaltes av medlemmene i forbindelse med utøvelse av investeringstjenester og/eller tilleggstjenester. Dekning ytes med inntil 200.000 kr pr kunde.

Sikkerheten dekker ikke krav fra transaksjoner omfattet av rettskraftig dom om hvitvasking av penger eller kunder som har ansvar for eller har dratt fordel av forhold som vedrører OX, når slike forhold er forårsaket av OX sine økonomiske vanskeligheter eller bidratt til en forverring av OX sin økonomiske situasjon.

Sikkerheten dekker heller ikke krav fra finansinstitusjoner, kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper, verdipapirforetak, verdipapirfond og andre foretak for kollektiv forvaltning, pensjonskasser og pensjonsfond, samt eventuelle konsernselskaper til OX.

19 Tiltak mot hvitvasking av penger

Ved etablering av kundeforhold skal kunden gjennom legitimasjonskontroll m.v., dokumentere sin identitet samt angi og dokumentere eventuelle fullmakts- eller representasjonsforhold, slik at OX til enhver tid kan oppfylle sine plikter i henhold til regler og retningslinjer som følge av tiltak mot hvitvasking. Kunden er kjent med at OX er, eller kan være, forpliktet til å gi offentlige myndigheter alle relevante

opplysninger knyttet til kundeforholdet eller enkelttransaksjoner. Dette kan skje uten at kunden opplyses om at slike opplysninger er gitt.

20 Mislighold

Kunden anses for å ha misligholdt sine forpliktelser etter Forretningsvilkårene blant annet når:

1. kunden ikke betaler i henhold til avtalt frist,
2. kunden inngår avtale med sine kreditorer om betalingsutsettelse, blir insolvent, innleder gjeldsforhandlinger av enhver art, innstiller sine betalinger eller tas under konkursbehandling eller offentlig administrasjon, eller
3. kunden avviker sin virksomhet eller vesentlige deler av den.

OX og leverandør har ved mislighold blant annet rett til å:

1. erklære samtlige uoppgjorte handler som misligholdt og ikke utførte oppdrag som kansellert og avsluttet,
2. utøve sikkerhetsrett i henhold til vphl § 12-2,
3. realisere andre pantsatte børsnoteerte verdipapirer og fondsaktiver enn de som er omfattet av punkt 2 over, og kunden anses å ha samtykket i slikt tvangssalg gjennom uavhengig megler, jf lov om tvangsfullbyrdelse § 1-3 annet ledd,
4. stenge alle posisjoner som er gjenstand for sikkerhetsstillelse og/eller marginberegning,
5. benytte motregning til ethvert tilgodehavende overfor kunden,
6. gjennomføre for kundens regning og risiko hva anses nødvendig til dekning eller reduksjon av tap eller ansvar som følge av avtaler inngått for eller på vegne av kunden, herunder reversering av transaksjoner,
7. å foreta dekningskjøp eller innlån av finansielle instrumenter for kundens regning og risiko dersom kunden ikke leverer avtalt ytelse eller beløp, herunder ikke leverer de finansielle instrumenter til avtalt tidspunkt,
8. kreve dekket alle kostnader og tap som følge av kundens mislighold, herunder men ikke begrenset til, kurstap ved dekningshandel og reverseringsforretninger, utgifter påløpt ved lån av finansielle instrumenter, renter, tap som følge av endringer i valutakurser, renter m.m. og andre forsinkelsesgebyrer.

For øvrig gjelder kjøpslovens bestemmelser om forventet mislighold.

Ved dekningstransaksjoner som følge av kundens mislighold eller forventet mislighold, bærer kunden risikoen for kurs- eller markedsendringer frem til dekningstransaksjonene er gjennomført, dog slik at eventuell gevinst ikke tilfaller kunden med mindre kunden kan godtgjøre at han ville kunnet gjøre opp sin forpliktelse på oppgjørsdagen og at årsaken til at oppgjøret ikke skjedde kan legges ham til last.

Med mindre annet er særskilt avtalt har den annen part rett til forsinkelsesrente ved forsinket betaling, i henhold til lov om forsinket betaling av 17. desember 1976 nr 100.

21 Ansvar

OX og foretakets ansatte er ikke ansvarlig for kundens tap såfremt OX og foretakets ansatte ved rådgivning og/eller plassering/gjennomføring av ordre eller oppdrag, har oppfylt alminnelige krav til aktsomhet.

For de tilfeller OX har benyttet kredittinstitusjoner, verdipapirforetak, oppgjørssentraler, forvaltere eller utenlandske medhjelpere, vil OX og/eller foretakets ansatte kun være ansvarlig dersom OX og/eller de ansatte ikke har oppfylt alminnelige krav til aktsomhet ved utvelgelsen. OX har intet ansvar dersom slike tredjemenn er benyttet etter ordre eller krav fra kunden.

OX er ikke ansvarlig for tjenester/produkter levert av tredjemenn eller godtgjørelse til/fra tredjemenn.

OX påtar seg intet ansvar for indirekte skade eller tap som påføres kunden som følge av at kundens avtaler med tredjemann helt eller delvis bortfaller eller ikke blir riktig oppfylt.

OX vil ikke være ansvarlig for ordre utført i henhold til kundens spesifikke instruksjoner.

OX er uansett ikke ansvarlig for skade eller tap som skyldes at hindring eller skade utenfor OX sin kontroll, herunder strømbrudd, feil eller brudd i elektroniske databehandlingssystemer eller telenett m.v., brann, vannskade, streik, lovendringer, myndighetenes pålegg eller lignende omstendigheter.

22 Opplysningsplikt overfor myndigheter, klageorgan og andre

OX vil gi relevant informasjon om kunden, kundens transaksjoner, innestående på klientkonto og annen relevant informasjon til de offentlige myndigheter som har rett til denne informasjonen.

Kunden anses for å ha samtykket til at opplysninger som er undergitt taushetsplikt også kan gis til de markedsplasser, oppgjørssentraler og lignende som måtte kreve dette i medhold av lov, forskrift eller andre regler fastsatt for disse organene. Likeledes anses kunden for å ha samtykket i at slike opplysninger kan meddeles Norges Fondsmeglerforbunds etiske råd der dette er påkrevd for behandlingen av klagesaker i henhold til Norges Fondsmeglerforbunds etiske regler.

23 Endringer

OX forbeholder seg rett til å endre Forretningsvilkårene. Vesentlige endringer får virkning fra det tidspunkt de skriftlig er meddelt kunden. Kunden anses å ha akseptert å motta endringer elektronisk dersom kunden har oppgitt e-postadresse til OX. Andre endringer trer i kraft fra det tidspunktet de er publisert på OX sin internettside. Endringer vil ikke ha virkning for ordre, handler, transaksjoner m.v. som er inngitt eller gjennomført før informasjon om endring er gitt.

24 Kommunikasjon

Kundens skriftlige meddelelse til OX skal skje ved brev, telefaks eller ved elektronisk kommunikasjon. Meddelelser pr telefaks skal bekreftes ved oversendelse av originalbrev, med mindre annet er særskilt avtalt.

Kunden skal ved etablering av kundeforholdet meddele OX fødselsnummer/organisasjonsnummer, adresse, telefon- og telefaksnummer samt eventuelle elektroniske adresser, eventuelle fullmektiger, bankkontonummer, verdipapirkontoer i VPS eller lignende. Eventuelle endringer skal meddeles OX skriftlig.

25 Avslutning av forretningsforholdet

Handler eller transaksjoner som ligger til oppgjør ved avslutning av kundeforholdet, skal avsluttes og gjennomføres så snart som mulig. Ved avslutning av forretningsforholdet skal OX gjennomføre et sluttoppgjør der OX er berettiget til å motregne i kundens tilgodehavende for OX sitt tilgodehavende mot kunden.

26 Lovvalg og verneting

Tvister i forholdet mellom OX og kunden skal løses etter norsk rett med Stavanger tingrett som avtalt verneting. Kunder med verneting i utlandet kan saksøkes av OX ved slikt verneting dersom OX ønsker det.

Dersom kunden ikke er tilfreds med klagebehandlingen hos OX, kan kunden bringe forholdet inn for Norges Fondsmeglerforbunds etiske råd, eventuelt for Bankklagenemnda i de tilfeller det er relevant.

Utenlandske kunder, herunder nordmenn bosatt i utlandet, fraskriver seg så langt det er mulig, rett til å påberope seg lover eller regler som gir beskyttelse mot rettsforfølgelse fra OX.

KLASSIFISERING AV KUNDER

GENERELT

OX er etter verdipapirforskriften kapittel 10 pålagt å klassifisere sine kunder avhengig av profesjonalitet. Formålet med disse rutinene er å sikre at OX klassifiserer sine kunder i samsvar med forskriftens bestemmelser.

Kundene skal klassifiseres som henholdsvis ikke-profesjonelle kunder, profesjonelle kunder, eller kvalifiserte motparter. Klassifiseringen har betydning for hvor beskyttet kunden er etter verdipapirloven (investorbeskyttelse), der ikke-profesjonelle kunder har høyest beskyttelse og kvalifiserte motparter har lavest beskyttelse.

Lovgivningen åpner til en viss grad for at kunder som ønsker det, skriftlig kan anmode om å endre klassifisering. Ved omklassifisering må prosedyrene som nevnt under, følges.

IKKE-PROFESJONELLE KUNDER

Hvem er ikke-profesjonell kunde?

Hvem som er ikke-profesjonell kunde er negativt avgrenset i verdipapirforskriften. Dette innebærer at alle som ikke er klassifisert som profesjonelle kunder eller kvalifiserte motparter, anses som ikke-profesjonell kunde. De fleste privatpersoner, små og mellomstore bedrifter er ikke-profesjonelle kunder.

Investorbeskyttelse

Ikke-profesjonelle kunder har den høyeste graden av investorbeskyttelse. OX må i større grad enn for de øvrige kundekategoriene tilpasse sine tjenester til kundenes individuelle behov og forutsetninger.

OX er underlagt generelle regler om god forretningsskikk i forbindelse med sin ytelse av tjenester til kunder. OX skal sikre at kundenes interesser og markedets integritet¹ ivaretas på best mulig måte. OX er derfor pålagt både å innhente informasjon fra og å gi en del informasjon til kunder:

OX skal før handler eller rådgivning finner sted vurdere hvorvidt en tjeneste/transaksjon, eller finansielt instrument, er hensiktsmessig eller egnet for kunden. Investeringsrådgivning skal skje på bakgrunn av kundens opplysninger om investeringsmål², vedkommendes finansielle stilling³ samt erfaring og kunnskap om den aktuelle tjenesten/transaksjonen.

Dersom kunden ønsker å gjennomføre en handel som OX ikke finner hensiktsmessig tatt i betraktning kundens kunnskap og erfaring, har OX en frarådningsplikt. Handelen kan likevel gjennomføres dersom kunden ønsker å se bort i fra frarådningen.

OX har omfattende informasjonsplikt overfor ikke-profesjonelle kunder. Dette innebærer at OX skal gi den enkelte kunde informasjon om de aktuelle finansielle instrumentene, investeringsstrategier, risiko,

¹ Med ivaretagelse av markedets integritet menes blant annet å respektere og være lojal mot markedet som helhet.

² Investeringsmål omfatter investeringshorisont, risikovillighet, risikoprofil og målsetting med investeringen.

³ Finansiell stilling omfatter inntektsforhold, likvide aktiva, investeringer og fast eiendom samt kundens normale finansielle forpliktelser.

handelssystemer og markedsplasser OX benytter, samt priser og andre kostnader. Informasjonen skal sikre at kunden er i stand til å foreta en informert investeringsbeslutning.

Omklassifisering

Fra ikke-profesjonell til profesjonell kunde

En ikke-profesjonell kunde kan skriftlig anmode om å bli behandlet som en profesjonell kunde dersom minst to av følgende kriterier er oppfylt:

- a. Kunden har foretatt transaksjoner av betydelig størrelse på det relevante marked gjennomsnittlig ti ganger pr. kvartal i de foregående fire kvartaler.
- b. Størrelsen på kundens finansielle portefølje (kontantbeholdning og finansielle instrumenter) overstiger et beløp i norske kroner som svarer til 500 000 Euro.
- c. Kunden arbeider eller har arbeidet minst ett år innen finansiell sektor i stilling som krever kunnskap om de relevante transaksjoner eller investeringstjenester.

Fra ikke-profesjonell kunde til kvalifisert motpart

Kunden kan ikke omklassifiseres direkte fra ikke-profesjonell kunde til kvalifisert motpart, men må først omklassifiseres til profesjonell kunde.

Krav til prosedyre ved avkall på beskyttelse som ikke-profesjonell

Ved anmodning om omklassifisering fra ikke-profesjonell til profesjonell kunde skal

- a. kunden skriftlig meddele OX at vedkommende ønsker å bli behandlet som profesjonell. Meddelelse kan gjelde generelt eller kun i tilknytning til en bestemt investeringstjeneste, transaksjon, eller en bestemt transaksjons- eller produkttype,
- b. OX skriftlig opplyse kunden om investorbeskyttelsen og de rettigheter kunden gir avkall på, og
- c. kunden skriftlig erklære å forstå sitt avkall på investorbeskyttelsen. En slik erklæring skal gis i et annet dokument enn selve kundeavtalen.

OX skal treffe alle rimelige tiltak for å sikre at kunde som anmoder om å bli behandlet som profesjonell kunde, oppfyller kriteriene.

OX kan bare etterkomme anmodning om avkall på beskyttelse som ikke-profesjonell dersom OX kan fastslå med rimelig sikkerhet, at kunden har den nødvendige erfaring, kunnskap og ekspertise til å fatte investeringsbeslutninger. OX må også vurdere om kunden forstår risikoen forbundet med de aktuelle investeringstjenester, finansielle instrumenter eller transaksjoner.

PROFESJONELL KUNDE

Hvem er profesjonell kunde?

Følgende kunder anses alltid som profesjonelle i relasjon til alle investeringstjenester og finansielle instrumenter:

- a. kvalifiserte motparter,
- b. juridisk person som oppfyller minst to av følgende tre krav til størrelsen på virksomheten:
 - regnskapsmessig balanse på et beløp i norske kroner som minst svarer til 20 000 000 Euro,

- årlig netto omsetning på et beløp i norske kroner som minst svarer til 40 000 000 Euro,
 - egenkapital på et beløp i norske kroner som minst svarer til 2 000 000 Euro, og
- c. andre institusjonelle investorer som har som hovedvirksomhet å investere i finansielle instrumenter, herunder spesialforetak for verdipapirisering⁴.

Investorbeskyttelse

Profesjonelle kunder har lavere beskyttelse etter verdipapirlovgivningen enn ikke-profesjonelle kunder. De forutsettes å være bedre i stand til å ivareta egne interesser. Ytelsen av tjenester vil derfor i mindre grad være tilrettelagt kundens individuelle behov. I utgangspunktet gjelder reglene om god forretningsskikk fullt ut overfor profesjonelle kunder. Omfanget av OX sine forpliktelser er imidlertid noe redusert. Blant annet forventes profesjonelle kunder normalt å ha tilstrekkelige kunnskaper til å vurdere hvorvidt en transaksjon er formålstjenlig. Ved investeringsrådgivning vil OX således basere rådene på kundens opplysninger om investeringsmål. OX vil derfor verken innhente informasjon om finansiell stilling eller kundens kunnskap og erfaring. OX vil ikke vurdere hvorvidt gjennomføring av aktuelle transaksjoner er hensiktsmessig og OX har således heller ingen frarådningsplikt som overfor ikke-profesjonelle. Gjennomføring av transaksjoner vil således være enklere enn for ikke-profesjonelle kunder, noe som kan ha betydning for hurtigheten på gjennomføringen av den aktuelle transaksjonen.

Profesjonelle kunder antas å ha tilstrekkelig erfaring og kunnskap til å forstå risikoen forbundet med produktet/investeringstjenesten. Dette innebærer at profesjonelle kunder selv må innhente den informasjon de anser som nødvendig. Profesjonelle kunder vil imidlertid motta rapporter om gjennomførte tjenester og annen viktig informasjon som OX sine rutiner for ordreutførelse og OX sin sikkerhetsrett eller tilbakeholdsrett i finansielle instrumenter eller midler.

Omklassifisering

Fra profesjonell til ikke-profesjonell kunde

Profesjonelle kunder kan be om å bli klassifisert som ikke-profesjonelle kunder og dermed få høyere grad av beskyttelse. Den profesjonelle kunden skal be om høyere grad av beskyttelse dersom vedkommende mener seg ute av stand til å foreta en korrekt risikovurdering. En slik endring av kundeklassifiseringen skal dokumenteres skriftlig mellom OX og kunden.

Fra profesjonell kunde til kvalifisert motpart

Profesjonelle kunder som er juridiske personer og som oppfyller to av tre nærmere angitte kriterier, kan anmode om å bli behandlet som kvalifisert motpart. Det skal innhentes uttrykkelig bekræftelse fra kunden hvor vedkommende samtykker i å bli behandlet som kvalifisert motpart.

⁴ Verdipapirisering innebærer at en nærmere definert utlånsportefølje overdras til et selvstendig og separat spesialforetak som på sin side finansierer kjøpet av porteføljen gjennom utstedelse av obligasjoner.

KVALIFISERT MOTPART

Hvem er kvalifisert motpart?

Følgende anses alltid som kvalifiserte motparter:

- a. verdipapirforetak,
- b. kredittinstitusjoner,
- c. forsikringsselskap,
- d. verdipapirfond og forvaltningsselskap for slike fond,
- e. pensjonskasser og forvaltningsselskap for slike kasser,
- f. andre finansinstitusjoner,
- g. foretak som nevnt i verdipapirloven § 9-2 annet ledd nr 7 og 9,
- h. offentlige myndigheter, inkludert sentralbanker, overnasjonale organisasjoner og profesjonelle kunder.

OX skal innhente uttrykkelig bekreftelse fra kunden, hvor vedkommende samtykker i å bli behandlet som kvalifisert motpart. Bekreftelsen kan innhentes i en generell avtale eller i forbindelse med enkeltransaksjoner.

Investorbeskyttelse

Kvalifiserte motparter har den laveste graden av investorbeskyttelse etter verdipapirhandelloven.

Kunder med status som kvalifiserte motparter har i utgangspunktet samme beskyttelse som profesjonelle kunder. Kvalifiserte motparter vil være beskyttet av generelle prinsipper om god forretningsskikk, men vil ha redusert investorbeskyttelse ved følgende tjenester:

- mottak og formidling av ordre
- utførelse av ordre for kundens regning
- omsetning av finansielle instrumenter for egen regning

Ved ytelse av disse tjenestene er OX ikke underlagt verdipapirhandelens bestemmelser om krav til informasjon og rapportering, Beste Resultat og visse regler i tilknytning til ordrebehandling.

Omklassifisering

Fra kvalifisert motpart til profesjonell kunde

Kvalifiserte motparter kan anmode om å bli behandlet som profesjonelle kunder hvis de ønsker en høyere grad av investorbeskyttelse og beskyttelse av reglene om god forretningsskikk.

Fra kvalifisert motpart til ikke-profesjonell kunde

Hvis de kunder som i utgangspunktet klassifiseres som kvalifiserte motparter ønsker en ytterligere grad av investorbeskyttelse kan de be om å bli behandlet som en ikke-profesjonell kunde. En slik endring av kundeklassifisering skal dokumenteres skriftlig mellom OX og kunden.

UTFØRELSE AV KUNDEORDRE

GENERELT

OX har konsesjon til å motta og formidle ordre av finansielle instrumenter på vegne av kunde. I den forbindelse er OX underlagt krav i verdipapirhandelloven § 10-12 (og verdipapirforskriften §§ 10-26 følgende) om at kundene skal oppnå et "Beste Resultat". Med dette menes at OX skal utføre kundeordre slik at OX oppnår best mulig resultat for sine kunder med hensyn til pris, kostnader, hurtighet, samt andre relevante forhold som antas å ha betydning for kunden.

Denne rutinen skal sikre at OX oppfyller de nevnte kravene.

Rutinen gjelder for håndtering av ikke-profesjonelle og profesjonelle kunder.

BESTE RESULTAT VED MOTTAK OG FORMIDLING AV KUNDEORDRE

Ved mottak og formidling av ordre skal OX ta hensyn til faktorene som nevnt over.

Ved avgjørelsen av hvilke faktorer det skal legges mest vekt på ved mottak og formidling av en konkret ordre, skal det tas hensyn til kundens egenskaper (profesjonell/ikke-profesjonell), ordrens art, samt egenskaper ved de finansielle instrumentene som inngår i ordren. Eventuelle forhold ved et aktuelt handelssystem (for eksempel risiko, hurtighet m.m.) som kan ha betydning for OX sin mulighet til å oppnå Beste Resultat for en kunde, skal også tas hensyn til.

For ikke-profesjonelle kunder innebærer kravet til Beste Resultat at en ved formidling av ordren skal sikre lavest mulig kostnad for kunde. Med kostnad menes OX sitt vederlag, samt direkte kostnader og gebyrer ved ordreformidlingen.

Dersom kunden har gitt spesifikke instruksjoner, skal ordren uansett utføres i samsvar med dette.

TIDSPUNKT FOR FORMIDLING AV ORDRE

OX skal formidle ordre umiddelbart etter mottak av ordre fra kunden og i den rekkefølge de mottas (tidsprioritering). Dersom Beste Resultat for en kunde oppnås ved å slå en kundes ordre sammen med en annen kundes ordre (aggregering), kan OX avvike fra tidsprioriteringen. Aggregering av ordre kan kun skje dersom det er usannsynlig at aggregering ikke generelt vil være til ulempe for noen av kundene. Den enkelte ansatte må ved avvik fra tidsprioritering kunne dokumentere at prinsippene for Beste Resultat for kunden i henhold til denne rutinen er tatt hensyn til.

FORETAK DET FORMIDLES ORDRE TIL

OX formidler ordre vedrørende verdipapirfond til samarbeidspartnere som formidler ordre til forvaltningsselskaper via en handelsplattform. Utførelse av ordre skjer på regulert marked.

KONTROLL OG EVALUERING AV RUTINENE

OX skal regelmessig og minst årlig vurdere om denne rutinen er egnet til å gi kunden Beste Resultat.

Regelverksansvarlig skal vurdere om de foretak som OX formidler ordre til har effektive prosedyrer, systemer og ordninger som sikrer at kunder oppnår best mulig resultat ved utførelsen av ordren. Verdipapirforetak med konsesjon til ordreførelse i Norge skal normalt anses å tilfredsstille kravene i første ledd.

OX skal regelmessig og minst årlig vurdere hvorvidt det skal gjøres endringer i forhold til hvilke verdipapirforetak det formidles ordre til eller hvilke markedsplasser som skal benyttes.

KLAGEBEHANDLING

OMFANG OG FORMÅL

Disse rutineene skal sikre forvarlig og hurtig behandling av klager fra kunder hos OX, jf verdipapirforskriften § 9-13.

Klager kan gjelde brudd på offentligrettslige regler, god forretningskikk, avtale med kunde, kvalitet på rådgivningen, forretningsvilkår, interne rutiner og annen informasjon som er gitt til kunden.

Med forsvarlig behandling menes en behandling som gir tilfredsstillende grunnlag for å vurdere samt avgjøre klager på en tillitsvekkende og kvalitetsmessig god måte. Dette omfatter plikt til å gi kunden tilfredsstillende informasjon vedrørende klageprosessen og resultatet av klagebehandlingen.

Med hurtig behandling menes at klagebehandlingen skal skje effektivt og uten unødig opphold. Kunden skal få tilbakemelding innen rimelig tid i forhold til klagens kompleksitet.

MOTTAK AV KLAGE

Kunden kan fremsette sin klage muntlig eller skriftlig, herunder elektronisk.

Formuesforvalter skal sikre at alle klager inneholder tilstrekkelig informasjon til at OX kan ta stilling til dem, jf sjekklister/skjema for klager utarbeidet av Regelverksansvarlig.

Muntlig klage skal nedtegnes skriftlig av formuesforvalter. Klagen oversendes til kunden for gjennomgang. Når kunden er enig i innholdet i klagen, skal kunden bes om å undertegne den.

Alle klager skal henvises til Regelverksansvarlig.

BEHANDLING AV KLAGE

Regelverksansvarlig skal så raskt som mulig sette seg inn i klagens faktum og ta stilling til hvor lang saksbehandlingstid som er nødvendig. Mottatte klager skal om mulig ferdigbehandles innen 14 dager etter at nødvendig dokumentasjon er mottatt. Klager skal informeres om når resultat av klagebehandlingen kan forventes.

Regelverksansvarlig skal behandle og avgjøre klagen. Klager med vesentlig betydning avgjøres av daglig leder etter innstilling fra Regelverksansvarlig.

Regelverksansvarlig skal løpende avgi rapport til daglig leder over eventuelle klager.

TILBAKEMELDING TIL KUNDE VEDRØRENDE RESULTATET AV KLAGEBEHANDLINGEN

Så snart klagen er avgjort skal regelverksansvarlig utarbeide skriftlig tilbakemelding til kunden om resultatet. Tilbakemeldingen skal være datert og undertegnet av beslutningstaker.

Helt eller delvis avvisning av klage skal begrunnes.

Med mindre annet er avtalt skal tilbakemelding meddeles via den kanal hvor klagen ble mottatt, det vil si at klage mottatt per alminnelig post skal besvares per alminnelig post, mens klage mottatt elektronisk skal besvares elektronisk. Klager mottatt muntlig skal alltid meddeles kunden skriftlig, enten via brev eller elektronisk.

OPPBEVARING

Alle klager skal skannes og oppbevares elektronisk på betryggende måte i henhold til OX sin gjeldende IKT-rutiner og personopplysningsloven.

Regelverksansvarlig skal loggføre prosessen for den enkelte klagebehandling.

INFORMASJON OM FINANSIELLE INSTRUMENTER OG RISIKO

KUNDENS ANSVAR

Som kunde hos verdipapirforetak må du være kjent med følgende:

- Handel med finansielle instrumenter skjer på egen risiko.
- Du må selv ta ansvar for å sette deg inn i verdipapirforetakets alminnelige forretningsvilkår og annen informasjon som er relevant for handel med det aktuelle finansielle instrumentet.
- Det er viktig at du kontrollerer sluttseddel ved mottak og reklamerer omgående ved eventuelle feil.
- Dersom du mener at du har gitt ordre om en transaksjon må du si ifra omgående dersom du ikke mottar en sluttseddel for denne transaksjonen.
- Det er viktig at du hele tiden følger med på endringer i verdien av finansielle instrumenter du har investert i.
- Du har selv ansvar for å iverksette tiltak for å redusere tap på dine investeringer, herunder å initiere salg.

HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER

Finansielle instrumenter er aksjer, obligasjoner, verdipapirfondsandeler, pengemarkedsinstrumenter, opsjoner, derivater m.m. Handel med finansielle instrumenter skjer normalt i et handelssystem.

Et handelssystem er et regulert marked, multilateral handelsfasilitet (MHF)⁵, systematisk internaliserer (SI)⁶, prisstiller⁷ eller annen likviditetsgarantist. Vi har ikke MHF og SI i Norge i dag.

Eksempler på regulerte markeder er Oslo Børs og Oslo Axess⁸. Kursinformasjon om de finansielle instrumentene som handles på regulerte markeder publiseres på internett, TV, i aviser og andre trykte media. Aktualiteten av disse kursene avhenger av hvilken måte de er publisert på og hvor ofte de oppdateres.

Handel skjer gjennom de verdipapirforetak som benytter handelssystemet. Et verdipapirforetak kan også formidle ordre til et annet verdipapirforetak som igjen benytter handelssystemet. Verdipapirforetak opptrer som mellommenn i verdipapirmarkedet og tilbyr investeringstjenester knyttet til finansielle instrumenter etter tillatelse fra Finanstilsynet.

Handelen på regulerte markeder utgjør et annenhåndsmarked for finansielle instrumenter som et selskap allerede har utstedt (emittert). Dersom annenhåndsmarkedet fungerer godt (god likviditet) blir det lettere for selskapene ved behov å utstede nye instrumenter og dermed skaffe mer kapital til selskapets virksomhet ved behov. Førstehåndsmarkedet, eller primærmarkedet, kalles det markedet der kjøp/tegning av nyutstedte instrumenter skjer.

⁵ Multilateral handelsfasilitet (MHF) er et alternativt handelssystem til omsetning på de regulerte markeder, og som organiseres og tilbys av en børs eller et verdipapirforetak. MHF er underlagt ufravikelige krav i verdipapirhandelloven.

⁶ Systematisk internaliserer er et verdipapirforetak som på organisert, regelmessig og systematisk vis handler for egen regning ved å utføre kundeordre utenfor regulert marked eller en handelsplattform.

⁷ Med prisstiller menes person som på kontinuerlig grunnlag tilbyr kjøp eller salg av finansielle instrumenter for egen regning.

⁸ Oslo Axess er en regulert og autorisert markeds plass i regi av [Oslo Børs](#). Formålet er å bidra til vekst blant mindre selskaper, og gi dem de fordelene som oppnås ved å ha aksjer notert i et regulert marked

Handel kan også skje internt i et verdipapirforetak, eksempelvis ved at foretaket trer inn som motpart i handelen, eller ved handel mot en annen av foretakets kunder (internhandel).

Handel av aksjer som ikke er notert på regulert markedsplass, skjer i det såkalte OTC⁹-markedet. I dette markedet foregår handel stort sett basert på priser og interesser som meglerforetakene oppgir til hverandre.

FORSKJELLIGE TYPER FINANSIELLE INSTRUMENTER

AKSJER

Aksjer og aksjekurs

En aksje er en fast andel i et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap. Alle aksjene i et selskap skal ha samme pålydende verdi (nominell verdi). Aksjenes pålydende multiplisert med antall aksjer i selskapet utgjør selskapets aksjekapital. Ved å dele opp hver aksje på to eller flere aksjer, en såkalt "split", reduseres aksjenes pålydende, men aksjekapitalen er uendret. Dersom kursen reduseres betydelig kan det være hensiktsmessig å foreta spleis, det vil si at to eller flere aksjer slås sammen. Aksjekapitalen vil også ved spleis være uendret, men hver aksje får en høyere verdi.

Ofte vil kursen (prisen) på en aksje avvike fra aksjens pålydende. Kursen er avhengig av de underliggende verdiene i selskapet og hvordan markedet vurderer selskapets fremtidige muligheter for inntjening. Blant annet vil konjunkturer, markedsutsikter, teknikk, immaterielle rettigheter, lovgivning, konkurranse m.m. påvirke etterspørselen etter selskapets produkter eller tjenester og derfor ha stor betydning for kursutviklingen på selskapets aksjer.

Det generelle rentenivået spiller også en viktig rolle for kursutviklingen. Stiger markedsrenten kan nytstede rentebærende finansielle instrumenter gi bedre avkastning enn tidligere utstede rentebærende finansielle instrumenter og aksjer. Normalt fører det til fall i kursene på noterte aksjer og på allerede utestående rentebærende instrumenter med lavere rente. Videre påvirkes aksjekursene negativt av at renten på selskapets gjeld øker, fordi det reduserer de fremtidige gevinstmulighetene for selskapet.

Aksjekursen påvirkes også av endringer i selskapet (for eksempel kan økt gjeld gi lavere kurs), kursutviklingen på utenlandske børser, psykologiske forhold, omsetningen av aksjen, rammebetingelser for næringslivet m.m.

Aksjonærenes rettigheter

Aksjer gir aksjonæren rettigheter i selskapet, som vanligvis inndeles i økonomiske og administrative rettigheter. De økonomiske rettighetene er først og fremst retten til utbytte, samt fortrinnsrett til å tegne nye aksjer ved emisjon og forkjøpsrett til allerede eksisterende aksjer som skifter eier. Den viktigste administrative rettigheten er retten til å avgi stemme på selskapets generalforsamling. Aksjonærer som har en viss andel av aksjekapitalen (vanligvis rundt 10 % i allmennaksjeselskaper) har rett til å kreve at visse tiltak settes i verk, for eksempel innkalling til ekstraordinær generalforsamling og begjæring om granskning av selskapets økonomi. Enhver aksjonær kan kreve at beslutninger i generalforsamlingen treffes etter møtebehandling. I tillegg krever visse vedtak i generalforsamlingen tilslutning fra samtlige aksjonærer, se aksjeloven § 5-20.

⁹ Norges Fondsmeglerforbund administrerer et informasjonssystem for unoterte aksjer (OTC-systemet) som eies av Fondsmeglernes Informasjonstjeneste AS.

Hver aksje gir i utgangspunktet én stemme i generalforsamlingen. Unntak gjelder for noen få selskaper hvor aksjene er inndelt i ulike klasser (A- og B-klasse).

Omsettelighet

Aksjeselskapslovene har forskjellig utgangspunkt for omsetning av aksjene i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. For aksjeselskaper, der kretsen av aksjonærer ofte er begrenset og børsnøtering ikke er mulig, er lovens utgangspunkt at erverv av aksjer krever samtykke fra styret. I tillegg vil de øvrige aksjonærene ha forkjøpsrett ved aksjeoverganger. For allmennaksjeselskaper, hvor aksjene er ment tilbudt til en ubegrenset krets (eventuelt børsnøtert), er lovens utgangspunkt at aksjene er fritt omsettelige, uten hinder av samtykkekrav eller forkjøpsrett. Aksjelovens bestemmelser vedrørende omsettelighet kan fravikes i vedtektene. Det kan for eksempel bestemmes at omsetningsbegrensningene skal reduseres eller fjernes i aksjeselskaper over en viss størrelse.

Registrering

Aksjeverv registreres i aksjeeierboken for det respektive aksjeselskap. Utgangspunktet er at man ikke får aksjonærrettigheter før ervervet er registrert. Det gjelder unntak for så vidt selskapets styre nekter å godkjenne ervervet uten at det er rettslig grunnlag for dette. Aksjer i allmennaksjeselskaper skal registreres i Verdipapirsentralen, et sentralt register som gjør aksjene bedre egnede for omsetning. For vanlige aksjeselskaper kan det vedtektsfestes at registrering i Verdipapirsentralen skal skje i stedet for i aksjeeierboken.

Markedsintroduksjon, privatisering og oppkjøp

Markedsintroduksjon innebærer at aksjer i et selskap introduseres i aksjemarkedet, dvs. opptas til handel på et regulert marked. Allmennheten tilbys da å tegne (kjøpe) aksjer i selskapet. Som oftest dreier det seg om eksisterende selskaper som ikke tidligere har vært handlet på regulert marked eller i annet handelssystem, hvor eierne har besluttet å utvide eierkretsen og lette omsetningen i selskapets aksjer. Dersom et statseid selskap introduseres på markedet, kalles det privatisering.

Oppkjøp foregår som regel ved at en eller flere investorer tilbyr aksjonærene i et selskap å selge sine aksjer på visse vilkår. Dersom oppkjøperne får 90 % eller mer av antall aksjer i det oppkjøpte selskapet, kan vedkommende begjære tvungen overføring av de gjenværende aksjene fra de eierne som ikke har akseptert oppkjøpstilbudet. Disse aksjonærene blir da tvunget til å selge sine aksjer til oppkjøper.

Emisjoner

Et aksjeselskap som ønsker å utvide sin virksomhet kan velge å hente ytterligere aksjekapital ved å utstede nye aksjer ved nyemisjon. Ved emisjon gis eksisterende aksjonærer gjerne fortrinnsrett. Emisjonskursen (prisen på de nye aksjene) er i noen tilfeller lavere enn markedskursen. Aksjonærer som ikke tegner aksjer i emisjonen, kan normalt selge sine tegningsrettigheter i tegningsperioden. Når tegningsrettighetene skilles fra aksjene, synker vanligvis aksjekursen.

En emisjon rettet mot en begrenset gruppe investorer kalles en rettet emisjon. Ved rettet emisjon skjer det en utvanning av de eksisterende aksjonærenes aksjer. Dette innebærer at aksjekursen synker. Dersom aktiva eller de bundne midler i et aksjeselskap har steget mye i verdi, kan selskapet overføre en del av verdien til sin aksjekapital gjennom en såkalt fondsemisjon. Gjennom fondsemisjon får aksjonærene flere aksjer, men eiernes respektive andel av selskapets økte aksjekapital blir uendret.

AKSJERELATERTE FINANSIELLE INSTRUMENTER

Generelt

Aksjerelaterte finansielle instrumenter er grunnfondsbevis, konvertible obligasjoner, aksjeindeksobligasjoner/indeksobligasjoner, warrants, aksjeopsjoner/aksjeindeksopsjoner og depotbevis. Handel med slike instrumenter skjer normalt på et regulert marked, men kan også skje via OTC.

Grunnfondsbevis

Grunnfondsbevis er fritt omsettelige verdipapirer som utstedes av sparebankene, og som utgjør en betydelig andel av sparebankenes samlede egenkapital. Disse verdipapirene har mange likhetstrekk med aksjer. Hovedforskjellen fra aksjer er at grunnfondsbevis ikke gir eierrett til selskapsformuen eller innflytelse i den utstedende sparebanks organer. Det årlige utbyttet inklusive avsetning til utbyttereuleringsfond er begrenset til grunnfondsbeviserens andel av egenkapitalen multiplisert med overskuddet, etter korreksjon for fond for vurderingsforskjeller. Mer informasjon om grunnfondsbevis finnes på www.grunnfondsbevis.no.

Konvertible obligasjoner

Konvertible obligasjoner er rentebærende verdipapirer som innen en bestemt tidsfrist kan byttes om i andre verdipapirer (ofte aksjer) til på forhånd fastsatte betingelser.

Renten på de konvertible obligasjonene er normalt høyere enn utbytte på utbytteaksjene. Kursen på de konvertible obligasjonene følger normalt aksjekursen og uttrykkes i prosent av pålydende på den konvertible obligasjonen. Obligasjoner noteres på Oslo Børs.

Aksjeindeksobligasjoner/indeksobligasjoner

En aksjeindeksobligasjon/indeksobligasjon er en obligasjon der avkastningen er knyttet til kursutviklingen på ett eller flere aksjemarkeder. Hvert aksjemarked er representert ved en aksjeindeks som viser hvor mye aksjekursene har steget eller sunket.

Aksjeobligasjonen består av en obligasjonsdel og en opsjonsdel. Obligasjonsdelen garanterer at du får tilbake det garanterte beløpet (vanligvis det du opprinnelig betalte). Opsjonsdelen kan gi fortjeneste (avkastning) på forfallsdagen. Avkastningen tilsvarer den respektive indeksens prosentvise oppgang multiplisert med en såkalt avkastningsfaktor. Hvor stor avkastningen blir, avhenger av utviklingen i aksjemarkedet.

Warrants

Warrants er et verdipapir hvor investor har rett til verdistigningen på en eller flere underliggende indekser i norske kroner målt fra starttidspunkt til sluttidspunkt. Verdipapirets emisjonskurs og løpetid bestemmes ved utgivelsen. Investors avkastning på egenkapitalen vil være differansen mellom emisjonskurs og sluttkurs. For at investor skal ha en positiv avkastning på sin investering, må derfor sluttkursen overstige emisjonskursen. Dersom sluttkursen er lavere enn emisjonskursen vil hele eller deler av premien gå tapt. Produktet kan derfor karakteriseres som et høyrisikoprodukt.

Aksjeopsjon og aksjeindeksopsjon

En aksjeopsjon er en rett, men ingen plikt, til å kjøpe eller selge en aksje til en fast pris, enten i løpet av en bestemt periode eller på et bestemt fremtidig tidspunkt. Vi skiller gjerne mellom call- og put-opsjoner. En call-opsjon er en avtale mellom innehaver og utsteder som gir innehaveren en rett, men ikke plikt, til å kjøpe den underliggende aksjen. En avtale mellom innehaver og utsteder som gir innehaveren rett, men ikke plikt til å selge den underliggende aksjen innen det avtalte tidspunktet, kalles en put-opsjon. Kursen på opsjoner (premie/pris) følger normalt utviklingen i kursen på den underliggende aksje eller indeks. Risikoen for den som erverver en opsjon er at den reduseres i verdi eller blir verdiløs på bortfallsdagen. Utstederen av en opsjon løper stor risiko dersom man ikke tar spesielle forholdsregler.

Depotbevis

Depotbevis er et bevis for rett til utenlandske aksjer, som utstederen av beviset oppbevarer for innehaverens regning. Eie av depotbevis gir samme rettigheter som å eie selve aksjen. Depotbevis handles i likhet med aksjer på et regulert marked eller handelssystem, og prisutviklingen følger normalt prisutviklingen på den utenlandske markedsplassen der aksjen handles. Ut over de generelle risikoene som finnes ved handel med aksjer eller andre typer andelsretter, bør det tas høyde for eventuell valutarisiko.

VERDIPAPIRFOND

Generelt

Et verdipapirfond kan beskrives som en kollektiv investering, der mange sparere har gått sammen om å plassere sine midler i ulike finansielle instrumenter i verdipapirmarkedet. Verdipapirfondet, som er en egen juridisk enhet, eies av andelseierne, og midlene i fondet forvaltes av et forvaltningsselskap. Det er ingen begrensning i antall andelseiere i et verdipapirfond. Hver andelseier tildeles andeler i fondet i forhold til hvor mye vedkommendes innskudd utgjør av fondets totale verdi på tegningstidspunktet. Andelseierne har ikke økonomiske forpliktelser overfor verdipapirfondet ut over sin egen investering.

Andelene kan kjøpes og innløses gjennom verdipapirforetak eller direkte hos fondsselskapet. Det er viktig å være oppmerksom på at visse fond kan ha forutbestemte tidspunkt der fondet er åpent for kjøp og innløsning, og at det derfor ikke alltid er mulig med regelmessig handel. Andelenes aktuelle verdi beregnes av fondsselskapet og er basert på kursutviklingen av de finansielle instrumentene som inngår i fondet. Kapitalen som investeres i et fond kan både stige og falle i verdi, og det er derfor ikke sikkert at investoren får tilbake hele den innskutte kapitalen.

Det finnes ulike typer fond med ulike investeringsstrategier. Med investeringsstrategi menes den typen finansielle instrumenter som fondet investerer i. De vanligste formene for fond er aksjefond, kombinasjonsfond, rentefond, fond-i-fond og hedgefond. Fond kan også deles inn i UCITS-fond og spesialfond. Begrepene er nærmere forklart nedenfor.

Aksjefond

Verdipapirfondenes Forening definerer et aksjefond som et verdipapirfond som normalt skal investere minst 80 % av fondets forvaltningskapital i aksjer (eller andre egenkapitalinstrumenter) og som normalt ikke skal investere i rentebærende papirer. Aksjefondene er inndelt i ulike grupper avhengig av hvilket investeringsunivers fondene skal plassere sine midler innenfor. Investeringsuniverset kan for eksempel være geografisk avgrenset eller bransjeavgrenset (investeringer i bestemte næringer).

Risikoen for andelseierne reduseres sammenlignet med risikoen for en aksjonær som kun investerer i én eller noe få aksjer. Andelseierne slipper videre å velge ut, kjøpe, selge og overvåke aksjene og annet forvaltningsarbeid forbundet med dette.

Kombinasjonsfond

Et kombinasjonsfond er en kombinasjon av et aksje- og et rentefond. For eksempel kan et slikt fond investere 50 % av forvaltningskapitalen i aksjer og 50 % i rentebærende papirer.

Rentefond

Et rentefond er et verdipapirfond som plasserer midler i andre verdipapirer enn aksjer. Rentefondene omfatter to typer fond; pengemarkedsfond og obligasjonsfond.

Et pengemarkedsfond er et rentefond som utelukkende investerer i kortsiktige rentepapirer, det som med en fellesbetegnelse kalles pengemarkedsinstrumenter. Det innebærer at pengemarkedsfondene ikke kan

investere i instrumenter med en rentebindingstid over ett år. Pengemarkedsfondene måler seg mot en referanseindeks.

Et obligasjonsfond er et rentefond som plasserer sine midler i langsiktige rentepapirer. På samme måte som pengemarkedsfondene inndeles obligasjonsfondene i grupper avhengig av rentefølsomheten til fondets referanseindeks.

Fond-i-fond

Dette er fond som investerer i andre fond. Et fond-i-fond kan ses på som et alternativ til selv å velge å investere i flere ulike fond. Man kan dermed oppnå den risikospredningen som en godt sammensatt egen fondsportefølje kan ha. Det finnes fond-i-fond med ulike investeringsstrategier og risikonivåer.

Hedgefond

Hedgefond er et samlebegrep for en profesjonell forvaltet fondsinvestering, hvor forvalter har relativt frie rammer for investeringsaktiviteten sammenlignet med forvalter av ordinære verdipapirfond. Den vesentligste forskjellen ligger i forvalterens frihet til å selge seg short¹⁰. Hovedsakelig skjer investeringene i aksje-, rente- og valutamarkedet, eventuelt også i råvaremarkedet og i andre finansielle markeder. Formålet med investeringene er alltid å gi positiv avkastning uavhengig av markedsutviklingen. Hedgefond er ikke tillatt markedsført i Norge.

UCITS-fond

UCITS-fond er verdipapirfond som oppfyller kravene i det såkalte UCITS-direktivet¹¹, herunder investeringsbestemmelser og risikospredning. Både norske og utenlandske verdipapirfond som har fått tillatelse i sitt hjemland innenfor EØS, kan markedsføres fritt i samtlige EØS-land.

Spesialfond

Spesialfond er fond som avviker fra reglene i UCITS-direktivet. Reglene for investering i det aktuelle spesialfondet finnes i fondets informasjonsbrosjyre og faktablad. Spesialfond kan ikke markedsføres og selges fritt i Norge. For de fondene som investerer i utenlandske finansielle instrumenter, er det valutarisiko.

RENTEBÆRENDE FINANSIELLE INSTRUMENTER

Generelt

Rentebærende finansielle instrumenter er fordringsretter på utstederen av et lån. Avkastningen gis normalt i form av rente (også kalt kupong). Det er ulike former for rentebærende finansielle instrumenter; fra ulike utstedere, med ulik sikkerhet, løpetid og utbetaling av rente.

Avkastning

Renten som normalt utbetales årlig, kan være fast eller flytende. På et fastrentelån settes renten normalt en gang per år. Flytende rente settes normalt kvartalsvis basert på den norske pengemarkedsrenten NIBOR¹². På visse lån utbetales ingen rente, men kun pålydende ved lånets forfallsdag (nullkuponger). Kjøp av nullkupongpapirer skjer til underpris som gjør at effektiv rente er lik papirer med løpende kupongrente. Eksempelvis er alle statssertifikater nullkuponger.

¹⁰ Ved shorthandel selger man finansielle instrumenter man ikke eier, for eksempel ved å låne aksjer av verdipapirforetak. Låntaker forplikter seg til å gi långiveren tilbake instrumenter av samme type på et nærmere avtalt tidspunkt. Shorthandel benyttes ofte ved forventning om fall i aksjevaldi. Skulle prisen gå opp påføres låntaker et tap.

¹¹UCITS er en forkortelse for Undertakings for Collective Investments In Transferable Securities. UCITS-direktivet er EU's direktiv for verdipapirfond. Det er implementert i Norge gjennom verdipapirloven. Et UCITS fond som har godkjenning i ett land i EØS-området har rett til å markedsføre fondet i de andre EØS-landene.

¹² Norwegian InterBank Offered Rate

Handel

Børsnoterte obligasjoner skjer på regulerte markeder. I tillegg handles obligasjoner og sertifikater på Alternative Bond Market (ABM). ABM er en alternativ markedsplass som ikke er regulert av eller underlagt konsesjon, og som administreres av Oslo Børs.

Rente- og valutamarkedet anses som prisdrevne markeder i motsetning til aksjemarkedet som anses som ordredrevet.

Risiko

Risikoen består delvis av den kursendring som kan inntreffe under løpetiden fordi markedrenten forandres og dels av risikoen for at utsteder ikke klarer å tilbakebetale lånet. Lån der det er stilt tilfredsstillende sikkerhet for tilbakebetaling, har lavere risiko enn lån uten sikkerhet. Normalt er risikoen for tap på rentebærende instrumenter lavere enn for aksjer.

Markedsrenten fastsettes daglig i penge- og obligasjonsmarkedet. Den påvirkes av analyser og vurderinger som Norges Bank og større institusjonelle markedsaktører gjør av utviklingen av økonomiske faktorer som inflasjon, konjunkturer, renteutviklingen i Norge og i andre land på kort og lang sikt. Norges Bank bruker penge- og valutamarkedet for å styre utviklingen av markedsrenten slik at inflasjonen ikke stiger over, eller synker under, et visst fastsatt mål.

Stiger markedsrenten, så faller kursen på allerede utstedte rentebærende finansielle instrumenter med fast rente, ettersom nye lån utstedes med en rentesats som følger aktuell markedsrente og dermed gir høyere rente enn hva de allerede utstedte instrumentene gjør. Kursen på allerede utstedte instrumenter stiger når markedsrenten går ned.

Lån utstedt av stat, fylkeskommune og kommune regnes for å være tilnærmet risikofrie.

DERIVATER

Derivater er verdipapirer hvor kursutviklingen bestemmes av utviklingen i et eller flere underliggende objekt. Typiske eksempler er terminkontrakter på valuta (valutakursen er det underliggende objekt) og opsjoner på aksjer (aksjekursen er det underliggende objekt).

Derivatinstrumenter er konstruert slik at prisutviklingen på det underliggende objekt påvirker kursen eller prisen på derivatinstrumentet, og kan gi større gevinst/tap på investert kapital enn om plasseringen ble gjort direkte i det underliggende aktiva. Gearingeffekten¹³ kan imidlertid medføre større tap på derivatinstrumentet enn det verdiforandringen på det underliggende objekt skulle tilsi. Muligheten for tap eller gevinst varierer avhengig av derivatinstrumentets konstruksjon og anvendelsesområde. Store krav stilles derfor til overvåkingen av prisutviklingen på derivatinstrumentet og på det underliggende aktiva. Kunden bør i egen interesse være beredt på å handle raskt, ofte i løpet av dagen, dersom plasseringen i derivatinstrumentet utvikler seg på en uønsket måte.

BELÅNING

Handel med finansielle instrumenter kan i mange tilfeller finansieres ved lån. Fordi det totale investerte beløpet blir høyere, kan du få større avkastning ved helt eller delvis lånefinansiering enn ved 100 % egenkapitalfinansiering dersom verdien på investeringen utvikler seg i positiv retning. Faller verdien på det finansielle instrumentet kan egenkapitalen helt eller delvis gå tapt. I tillegg er det risiko for at prisen ved salg av det finansielle instrumentet ikke er høy nok til å dekke betaling av lånet.

¹³ Ved gearing investerer man for mer enn man faktisk har i egenkapital. Formålet er å oppnå avkastning over det man ville fått ved å kun investere egne midler.

RISIKO VED HANDEL MED OG INVESTERINGER I FINANSIELLE INSTRUMENTER

Handel med, og investeringer i, finansielle instrumenter innebærer økonomisk risiko. Du er selv ansvarlig for å overvåke dine investeringer og kontinuerlig foreta risikovurderinger. Dette gjelder selv om du har fått rådgiving i forbindelse med investeringen. Nedenfor er det gitt en kort oppsummering av de vanlige risikobegrepene ved handel med og investeringer i finansielle instrumenter.

Risikoprofil

Forholdet mellom forventet avkastning og risiko ved en investering. Kan være konservativ eller aggressiv.

Diversifisere

Investere i flere verdipapirer for å redusere risikoen.

Markedsrisiko

Risiko som gjelder hele markedet, ikke enkelte verdipapirer, for eksempel fra konjunkturer og politiske forhold. Kan ikke diversifiseres bort ved å ha flere verdipapirer i porteføljen. Det kalles også systematisk risiko.

Kreditrisiko

Risikoen for at en låntager, utsteder eller motpart ikke overholder sine betalingsforpliktelser.

Likviditetsrisiko

Risikoen knyttet til at det kan være vanskelig eller umulig å få solgt et finansielt instrument på et gitt tidspunkt. Vil variere både over tid og med type finansielt instrument.

Juridisk risiko

Risikoen for at lover og regler er uklare eller kan bli endret.

Politisk risiko

Risikoen for politiske faktorer som kan påvirke en investering. Det kan være alt fra endringer i en bedrifts rammebetingelser og kapitalbeskatning til kupp, streiker og opptøyer.

Kursrisiko

Risikoen for at kursen/prisen på et finansielt instrument faller.

Skatterisiko

Risikoen for at skatteregler og/eller skattesatser er uklare eller kan bli endret.

Renterisiko

Risikoen for at verdien på et finansielt instrument faller på grunn av endringer i markedsrenten.

Valutarisiko

Risikoen for at verdien av finansielle instrumenter endres som følge av en endring i en eller flere valutakurser. Valutarisikoen kan uttrykkes som markedsverdien på det finansielle instrumentet ganget med den forventede endring i valutakursene. Forventningene er basert på de historiske valutaendringene.

Prisvolatilitetsrisiko

Risikoen for at store svingninger i kursen/prisen på et finansielt instrument påvirker investeringen negativt.

Timingsrisiko

Risikoen for å måtte selge når markedet er uvanlig dårlig eller kjøpe når det er uvanlig høyt.

Gearingeffektrisiko

Risikoen ved konstruksjonen av derivatinstrumenter som gjør at prisutviklingen på det underliggende objekt får større innvirkning på kursen/prisen av derivatinstrumentet.

Selskapsspesifikk risiko

Risikoen ved ett enkelt selskap, ikke markedet som sådan. Kan reduseres ved investeringer i flere selskaper. Også kalt "usystematisk risiko".

Bransjespesifikk risiko

Risikoen for at kursen/prisen på et finansielt instrument faller fordi en bestemt bransje går dårligere enn forventet eller rammes av en negativ hendelse.